

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

LAUSUNTO
10.2.2021

VN/22443/2020-TEM-20

1/4

Valtiovarainministeriö

Lausunto annettu Lausuntopalvelu.fi:n kautta

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI VALTION PALVELUIDEN SAATAVUUDEN JA TOIMINTOJEN SIJOITTAMISEN PERUSTEISTA

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Lausunnon pääasiallinen sisältö ja mahdolliset muut kommentit.

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa ehdotuksen yleisiä tavoitteita. Valtion läsnäolon alueilla tulee perustua ensisijaisesti palvelutarpeeseen ja viranomaistoiminnan tehtävien järjestämiseen tuloksellisesti. Valtion läsnäololla myös vahvistetaan alueiden elinvoimaisuutta edistään koko maan tasapainoista kehittymistä, turvallisuutta ja valtion kilpailukykyä työnantajana.

Valtion alueellisen läsnäolon strategian mukaan valtion palveluiden järjestämisen lähtökohtana ovat ensisijaisesti kattavat sähköiset asiointipalvelut, mutta niitä tukee muu monikanavainen asiakaspalvelu mukaan lukien käyntiasioinnin palvelut koko maassa.

Koronapandemian aika on entisestään vahvistanut yhteiskunnan digitaalisuutta, joka oikein toteutettuna lisää valtiontoimintojen alueellista läsnäoloa. Tämä luonnollisesti edellyttää myös toimivia, riittävän nopeita ja tasalaatuisia tietoliikenneyhteyksiä kaikkialle. Korona-aika on hyvä esimerkki monikanavaisuuden ja digitaalisuuden mahdollisuuksista, joiden vuoksi fyysisten toimipaikkojen kautta tarkastelu on kapea näkökulma. Selvää on, että digitaalisuuden ja monikanavaisuuden yleistymisen sekä palvelujen tuottamisen tarve muutoinkin kuin virka-aikoina johtavat siihen, että fyysisten toimipisteiden verkoston kattavuus ei ole enää entiseen tapaan korreloi hyvän palvelun eikä tuloksellisen järjestämisen kanssa.

Lausuntopyyntöissä mainittuja yhteispalvelupisteitä on jo pitkään kehitetty, mutta niiden toiminnan kehittämiseen edelleen on tarvetta. Tavoitteena voisi olla, että jollain aikavälillä vain niiden kautta turvattaisiin fyysisesti valtion palvelut niitä tarvitseville erityisryhmille.

Lausuntopyyntöissä valtion tuleva työvoimapula mainitaan yhtenä perusteluna yhteisille palveluille. Toisaalta etä- ja monipaikkaisen sekä paikkariippumattoman työn yleistymisen mahdollistaa laajemman rekrytointialueen, ehkä jatkossa jopa koko Suomen alueella. Parhaimmassa tapauksessa fyysistä läsnäoloa

vähentämällä ja etätöitä, monipaikkaista ja paikkariippumatonta työtä suosimalla valtion houkuttelevuus työnantajana kasvaa ja kuvattua työvoimapulaa ei tule. Kun edellä mainitut työnmuodot varmasti pysyvästikin yleistyvät, palveluiden kysyntä suuntautuu joka tapauksessa yhä enemmän sähköisiin palveluihin.

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Lain tarkoitus ja soveltamisala on määritelty selkeästi ja riittävän tarkasti. Ei huomautettavaa.

2 § Tavoitteet

Pykälässä säädetyt tavoitteet valtion palvelujen saatavuudelle koko maan kattavasti valtion tehtävät hoidetaan **tuloksellisesti** ja **eri asiakasryhmien palvelutarpeeseen vastaavasti ovat kannatettavia**. Lisäksi 2 momentin tavoitteet vahvistavat elinvoimaisuutta, turvallisuutta ja valtion kilpailukykyä työnantajana maan eri osissa, ovat kannatettavia. Samoin monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työnteon edistäminen valtiolla on kannatettavaa.

Hallitusohjelman mukaan uuden teknologian hyödyntämistä tulee tehokkaasti edistää joustavan elämisen, työskentelyn ja yrittämisen mahdollistamiseksi paikasta riippumatta. Valtion työtehtäviä tulee organisoida monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa paikkariippumattomuutta hyödyntäen. Ehdotuksen tavoitteet ovat siis hyvin linjassa hallitusohjelman linjausten kanssa.

Tuloksellisuus on pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa määritelty muodostuvan vaikuttavuudesta, palvelukyvyistä, aikaansaannoskyvystä sekä tuottavuudesta ja taloudellisuudesta. Keskeisenä edellytyksenä toiminnan tuloksellisuudelle on palveluiden järjestäminen ja toimintojen sijoittaminen siten, että toiminta on mahdollisimman vaikuttavaa ja samalla kuitenkin tuottavaa ja tehokasta.

Edelleen perusteluissa todetaan, että laissa ei säädettäisi keinoista ja toimenpiteistä 1 momentissa säädettyihin tavoitteisiin pääsemiseksi, vaan ne jätettäisiin linjattavaksi ehdotetun 3 §:n mukaisessa valtioneuvoston suunnitelmassa sekä muissa valtion kehittämishankkeissa ja strategioissa. Esimerkkeinä keinoista luetellaan valtion alueellisen läsnäolon strategian mukaiset julkishallinnon yhteiskäyttöisten tilojen lisääminen ja tilojen käytön muu tehostaminen, julkishallinnon yhteistyön ja uusien toimintamallien sekä uusien työskentelytapojen käyttöönotto.

Perusteluissa ei kuitenkaan käsitellä **palvelujen saatavuutta**. Keskeinen keino turvata ja lisätä palvelujen tarjontaa on niiden digitalisointi. Yhä suurempi osa valtion palveluista on jo siirtynyt digitaalisesti tuotettuina verkkoon ja palvelutarpeeseen vastaaminen tarkoittaa yhä enemmän kykyä tarjota monikanavaisia, erityisesti digitaalisia palveluja 24/7 –periaatteella ja niiden turvaamista.

Digitaalisuuden ja monikanavaisuuden yleistymisen, palvelun tuottamisen tarve muutoinkin kuin virka-aikoina jne. johtavat siihen, että fyysisten toimipisteiden verkoston kattavuus ei ole enää entiseen tapaan korreloi hyvän palvelun eikä tuloksellisen järjestämisen kanssa. Kuitenkin esimerkiksi yrityspalveluiden osalta tarvitaan molempia sekä fyysistä läsnäoloa että entistä kehittyneempiä digitaalisia palveluita.

Jatkossa haasteena on etenkin erityisryhmien, kuten ikääntyneiden, palvelutarpeeseen vastaaminen. Keskeinen keino vastata siihen on julkisten toimijoiden yhteistyö palvelutarjonnan saatavuuden turvaamiseksi.

Monikanavaisuudella ja digitaalisuudella turvataan palvelujen saatavuus myös maan eripuolilla ja eri asiakasryhmille niiden tarpeita vastaavasti.

3 § Valtakunnallinen suunnitelma

Ehdotuksessa esitetään valtakunnallista suunnitelmaa hallinnonalarajat ylittävälle kokonaiskuvalle valtion palveluiden tarpeen ja saatavuuden sekä yksikköjen ja toimintojen sijoittumisen tilasta. Suunnitelma sisältäisi kehittämistavoitteita palveluiden saatavuudelle, toiminnan tuloksellisuudelle sekä yksiköiden ja toimintojen sijoittamiselle. Lisäksi suunnitelmaan olisi sisällytettävä tieto 2 §:ssä säädettyjen tavoitteiden kannalta erityisen merkityksellisestä uuden yksikön tai toiminnon perustamisesta tai lakkauttamisesta sekä merkittävimmistä palveluiden saatavuutta muuttavista hankkeista. Suunnitelmassa voisi olla valtakunnallisia tai alueellisia painotuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) pitää tarpeellisena kokonaiskuvan muodostamista ja kehityksen seuranta ja ennakoitua. Hallituskausittain laadittavan suunnitelman heikkoutena voi olla hallituskausittain muuttuvat painopisteet ja ohjaus koskien esim. toimipisteverkkoa alueilla. Hallituskausittain muuttuvat painopisteet toisivat epävarmuutta ja lyhytjänteisyyttä nykyiseen verrattuna. Tärkeää on, että suunnitelman tarkastelun aikajänne olisi hallituskautta pidempi, vaikka painopisteet määriteltäisiinkin kulloisellekin kaudelle.

4 § Toimielin

Pykälässä säädettäisiin toimielimestä, jonka tehtävän olisi tukea valtioneuvostoa suunnittelussa, seurannassa ja koordinaatiossa. Ehdotuksen mukaan toimielin kuulisi maakuntien liittoja ja muita tahoja. TEM ehdottaa harkittavaksi, että maakuntien liitot olisivat myös edustettuina toimielimessä.

Toimielimen tulisi ehdotuksen mukaan kuulla myös alueiden kehittämiseksi perustettuja toimielimiä, jollainen on alueiden uudistumisen neuvottelukunta. Em. neuvottelukunnan lisäksi alueiden kehittämiseksi perustettuja toimielimiä ovat maaseutupolitiikan neuvosto, saaristoasiain neuvottelukunta ja kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmä sekä harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä, joita tulisi myös kuulla.

Kuuleminen olisi tarkoitus toteuttaa säännöllisesti, vuorovaikutteisesti ja mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla olemassa oleviin ja kehittyviin kuulemisprosesseihin yhdistäen, esimerkiksi pyrkimällä hyödyntämään kehitteillä olevia toimintamalleja, kuten suunniteltuja aluekehittämiskeskusteluja.

TEM kannattaa joustavaa ja tarkoituksenmukaisten toimintamallien hyödyntämistä. Samalla TEM nostaa esiin alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetun lain (7/2014) 34 §:n mukaisen viranomaisten velvollisuuden pyytää lausunto maakunnan liitolta alueen kehittämisen kannalta merkittävistä suunnitelmista ja toimenpiteistä. Vastaava säännös on tarkoitus säilyttää nykyisen lain korvaavassa uudessa laissa alueiden kehittämisen toimeenpanosta (HE on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2021).

5 § Toimivalta

Pykälän 1 momentin ministeriön toimivaltaa koskeva säännös vastaa nykytilaa ja on kannatettava.

Tekninen huomio: 2 momentin viittaus liene virheellinen: Ministeriössä 1 ja 2 **momentissa** tarkoitettun asian ratkaisee ministeri.

6 § Lain voimaantulo

- ei kommentoitavaa

Marja-Riitta Pihlman
Osastopäällikkö

Tarja Reivonen-Kavonius
Neuvotteleva virkamies